

Wyrok z dnia 16 stycznia 2009 r.

I PK 115/08

Przepis art. 8 ust. 3 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego w latach 2003-2006 (Dz.U. Nr 210, poz. 2037 ze zm.) nie wyłącza prawa do odprawy pieniężnej, o której mowa w art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 13 marca 2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników (Dz.U. Nr 90, poz. 844 ze zm.) w stosunku do górników korzystających z urlopu górniczego przyznanego na podstawie art. 20 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. o dostosowaniu górnictwa węgla kamiennego do funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej oraz szczególnych uprawnieniach i zadaniach gmin górniczych (Dz.U. Nr 162, poz. 1112 ze zm.).

Przewodniczący SSN Małgorzata Gersdorf, Sędziowie SN: Józef Iwulski, Romualda Spyt (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 16 stycznia 2009 r. sprawy z powództwa Edwarda K. przeciwko Kompanii Węglowej SA w K. Oddziałowi Kopalni Węgla Kamiennego „B.” w R.Ś. o odprawę, na skutek skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach z dnia 7 lutego 2008 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Okręgowemu-Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach wyrokiem z dnia 7 lutego 2008 r. oddalił apelację powoda Edwarda K. od wyroku Sądu Rejonowego-Katowice-Zachód - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach. Wyrokiem tym oddalone zostało powództwo Edwarda K. przeciwko Kompanii

Węglowej SA w K. Oddziałowi Kopalnia Węgla Kamiennego „B.” w R.Ś. o zapłatę odprawy pieniężnej z tytułu zwolnienia z pracy z przyczyn dotyczących pracodawcy.

W pisemnych motywach rozstrzygnięcia Sąd Okręgowy przyjął za własne ustalenia faktyczne Sądu Rejonowego, z których wynikało, że powód był zatrudniony u pozwanej w okresie od 11 kwietnia 1996 r. do 3 sierpnia 2006 r. Na wniosek powoda decyzją pracodawcy udzielono mu urlopu górniczego na podstawie art. 21 i 22 ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. o dostosowaniu górnictwa węgla kamiennego do funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej oraz szczególnych uprawnieniach i zadaniach gmin górniczych (Dz.U. Nr 162, poz. 1112 ze zm., zwanej dalej ustawą o dostosowaniu górnictwa węgla kamiennego z 1998 r.), od dnia 1 listopada 2001 r. do dnia 3 sierpnia 2006 r. Po zakończeniu urlopu strony rozwiązały łączący je stosunek pracy za porozumieniem stron, a powód od dnia 4 sierpnia 2006 r. uzyskał prawo do emerytury. Sąd Okręgowy podzielił także ocenę prawną roszczenia powoda dokonaną przez Sąd Rejonowy, który stwierdził, że zastosowanie mają przepisy obowiązujące w dacie rozwiązania stosunku pracy, tj. przepisy ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego w latach 2003-2006 (Dz.U. Nr 210, poz. 2037 ze zm., zwanej dalej ustawą o restrukturyzacji górnictwa z 2003 r.), która zastąpiła ustawę o dostosowaniu górnictwa węgla kamiennego z 1998 r. Przepis art. 8 ust. 3 tej ustawy wyłącza możliwość uzyskania przez pracownika korzystającego ze świadczenia górniczego przewidzianego w art. 8 ust. 1 pkt 1 tej ustawy odprawy pieniężnej, o której mowa w przepisach o szczególnych zasadach rozwiązywania stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników. Wprawdzie powód korzystał z urlopu górniczego, przysługującego mu na podstawie art. 20 ust. 1 pkt 1 ustawy o dostosowaniu górnictwa węgla kamiennego z 1998 r. i świadczenia socjalnego w oparciu o przepis art. 22 tej ustawy, ale biorąc pod uwagę, że obecne świadczenie górnicze jest odpowiednikiem poprzedniego urlopu górniczego, wyłączenie prawa do odprawy pieniężnej przewidziane w ustawie o restrukturyzacji górnictwa z 2003 r., dotyczy również górników korzystających z urlopu górniczego na podstawie dotychczasowych przepisów. Oba te świadczenia mają charakter osłonowy i okres korzystania z nich jest okresem pracy górniczej uprawniającej do emerytury. Stąd też z uwagi na art. 8 ust. 3 ustawy o restrukturyzacji górnictwa z 2003 r. powód nie nabył prawa do odprawy pieniężnej.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku powód zarzucił naruszenie prawa materialnego przez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, tj. na-

ruszenie art. 8 ust. 3 w związku z art. 8 ust. 1 pkt 1 oraz pkt 2 lit.a lub b ustawy o restrukturyzacji górnictwa z 2003 r., poprzez przyjęcie, że mają one zastosowanie w niniejszej sprawie, art. 20 ust. 5 w związku z art. 20 ust. 1 ustawy o dostosowaniu górnictwa węgla kamiennego z 1998 r., z którego wynikało, że nie ogranicza on uprawnień określonych ustawą z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (jednolity tekst: Dz.U z 2002 r. Nr 112, poz. 980 ze zm., powoływanej dalej jako ustawa o zwolnieniach grupowych z 1989 r.), poprzez przyjęcie, że pracownikom korzystającym z urlopów górniczych nie przysługuje odprawa pieniężna, art. 55 w związku z art. 45 ust. 1 ustawy o restrukturyzacji górnictwa z 2003 r., poprzez przyjęcie, że urlop górniczy przekształcił się w świadczenie górnicze.

W uzasadnieniu skargi powód podniósł, że wykładnia językowa przepisu art. 8 ust. 3 ustawy o restrukturyzacji górnictwa z 2003 r. nie budzi wątpliwości co do tego, iż dotyczy on wyłącznie pracowników pobierających świadczenia górnicze na podstawie przepisów tej ustawy. Przyjęcie wykładni rozszerzającej działania tego przepisu na pracowników korzystających z urlopów górniczych na podstawie poprzednich przepisów jest nieuzasadnione. Zdaniem skarżącego, świadczenie górnicze i urlop górniczy, mimo podobieństw w ich regulacji, są odrębnymi instytucjami. Świadczenie górnicze zastąpiło urlop górniczy i skoro nie ma w nowej ustawie wyraźnego przepisu, z którego wynikałoby, że urlop górniczy przekształca się w świadczenie górnicze, brak podstaw aby interpretować przepis art. 8 ust. 3 nowej ustawy tak, jak uczynił to Sąd Okręgowy. Choć ustawa o dostosowaniu górnictwa węgla kamiennego z 1998 r. utraciła moc wraz z wejściem w życie nowych uregulowań, to jednocześnie zawarty w tych uregulowaniach przepis art. 45 ust. 1 wyraźnie wskazuje, że świadczenia osłonowe i aktywizujące przyznane przed dniem wejścia w życie ustawy pracownikom i byłym pracownikom przedsiębiorstw górniczych i przedsiębiorstw robót górniczych prowadzących roboty górnicze pod ziemią związane z budową, utrzymaniem lub likwidacją zakładu górniczego z tytułu restrukturyzacji zatrudnienia[...] są wypłacane na dotychczasowych zasadach. Przepis art. 8 ust. 1 w związku z art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 13 marca 2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników (Dz.U. Nr 90, poz. 844 ze zm., powoływanej dalej jako ustawa o zwolnieniach grupowych z 2003 r.), nie zawiera żadnych ograniczeń w prawie do odprawy pieniężnej dotyczą-

cych urlopowanych górników. To właśnie ta ustawa ma zastosowanie przy ocenie roszczenia powoda, jak też ustawa o dostosowaniu górnictwa węgla kamiennego z 1998 r., która w przepisie art. 20 ust. 5 stanowiła, że urlop górniczy nie ogranicza uprawnień określonych ustawą z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy oraz o zmianie niektórych ustaw.

Skarżący stwierdził, że przedstawione wyżej wątpliwości uzasadniają przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, tym bardziej że w identycznym stanie faktycznym Sąd Rejonowy w Katowicach [...] zasądził odprawę pieniężną na rzecz pracownika, który korzystał z urlopu górniczego.

Wskazując na powyższe skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i „uchylenie poprzedzającego go wyroku Sądu Rejonowego” i orzeczenie co do istoty sprawy oraz zasądzenie kosztów postępowania za obie instancje i w postępowaniu kasacyjnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Problem w niniejszej sprawie sprowadza się do ustalenia przepisów, które należy zastosować. Ustawa o dostosowaniu górnictwa węgla kamiennego z 1998 r. utraciła moc z dniem wejścia w życie ustawy o restrukturyzacji górnictwa z 2003 r., zatem w dacie rozwiązania stosunku pracy, tj. w dniu 3 sierpnia 2006 r., ten pierwszy akt prawny już nie obowiązywał. W związku z tym co do zasady nie może on regulować uprawnień powoda związanych z rozwiązaniem umowy o pracę. Natomiast roszczenie powoda winno być oceniane na podstawie obowiązujących w tej dacie przepisów, a więc przede wszystkim przepisów ustawy o zwolnieniach grupowych z 2003 r., która z dniem 1 stycznia 2004 r. zastąpiła ustawę o zwolnieniach grupowych z 1989 r. Zgodnie z jej art. 8 ust. 1 pracownikowi, w związku z rozwiązaniem stosunku pracy z przyczyn nie dotyczących pracownika, przysługuje odprawa pieniężna i prawo to, inaczej niż w ustawie o zwolnieniach grupowych z 1989 r., nie jest ograniczone - poza nieistotnym dla niniejszej sprawy zastrzeżeniem wynikającym z jego ust. 4 dotyczącym jej maksymalnej wysokości. Ograniczenie prawa do odprawy pieniężnej wynikające z obowiązującego od 1 stycznia 2004 r. przepisu art. 8 ust. 3 ustawy o restrukturyzacji górnictwa z 2003 r., zgodnie z którym pracownikowi przedsiębiorstwa górniczego korzystającemu z uprawnień, o których mowa w ust. 1 pkt 1

(a więc z osłonowego świadczenia górniczego) nie przysługuje odprawa pieniężna, o której mowa w przepisach o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników, stanowi wyjątek od ogólnej zasady ustanowionej w art. 8 ustawy o zwolnieniach grupowych z 2003 r. i jednocześnie ten pierwszy przepis jest przepisem szczególnym w stosunku do przepisu drugiego. Jak każdy wyjątek winien być on interpretowany ściśle, co już z góry poddaje w wątpliwość możliwość jego rozszerzającej interpretacji przy zastosowaniu wykładni funkcjonalnej, jaką posłużył się Sąd Okręgowy. W art. 8 ust. 3 ustawy o restrukturyzacji górnictwa z 2003 r. wymienia się świadczenia tamujące drogę do nabycia uprawnień do odprawy pieniężnej i nie ma wśród nich ani urlopu górniczego, ani świadczenia socjalnego. Samo to, że urlop górniczy, a w konsekwencji wypłacane na podstawie art. 22 ustawy o dostosowaniu górnictwa węgla kamiennego z 1998 r. świadczenie socjalne, zastąpione zostały instytucją świadczenia górniczego na podstawie nowej ustawy i że oba te świadczenia zawierają w zasadzie analogiczne rozwiązania prawne, nie jest wystarczające, aby wnioskować z tego o intencji ustawodawcy, z której miałyby wynikać, że ograniczeniem z art. 8 ust. 3 ustawy o restrukturyzacji górnictwa z 2003 r. objął on także górników korzystających z dotychczasowych urlopów górniczych. Z porównania przepisu art. 21 i 22 ustawy o dostosowaniu górnictwa węgla kamiennego z 1998 r. (urlop górniczy, świadczenie socjalne) i art. 9 ustawy o restrukturyzacji górnictwa z 2003 r. (świadczenie górnicze) wywodzić jedynie można, że pełnią one te same funkcje osłonowe. Jednakże stwierdzenie to nie jest wystarczające, aby przypisać ustawodawcy wolę pozbawienia prawa do odprawy pieniężnej górników korzystających w chwili wejścia w życie nowego aktu prawnego ze świadczeń przyznanych na podstawie dotychczasowych przepisów, które takich sankcji nie przewidywały, a nawet wprost wskazywały, że uprawnienia do urlopu górniczego nie ograniczają uprawnień określonych ustawą o zwolnieniach grupowych z 1989 r.

Rację ma skarżący, że w myśl przepisów ustawy o restrukturyzacji górnictwa z 2003 r. urlop górniczy nie stał się świadczeniem górniczym, bo żaden przepis tej ustawy tak nie stanowi. Co więcej, art. 45 ust. 1 ustawy o restrukturyzacji górnictwa z 2003 r. wyraźnie podkreśla odrębność urlopu górniczego od świadczeń wynikających z ustawy z 2003 r., skoro stanowi, że świadczenia osłonowe i aktywizujące przyznane przed dniem wejścia w życie ustawy pracownikom i byłym pracownikom przedsiębiorstw górniczych i przedsiębiorstw robót górniczych prowadzących roboty górnicze

pod ziemią związane z budową, utrzymaniem lub likwidacją zakładu górniczego z tytułu restrukturyzacji zatrudnienia, na podstawie poprzedniej ustawy są wypłacane na dotychczasowych zasadach. Ta wyraźnie zaznaczona odrębność nie pozwala na przyjęcie, że w rozumieniu art. 8 ust. 3 ustawy o restrukturyzacji górnictwa z 2003 r. uprawnienie osłonowe - świadczenie górnicze to również urlop górniczy przyznany na podstawie uprzednio obowiązujących przepisów. Brak wyraźnego uregulowania w powyższej ustawie zrównującego urlop górniczy ze świadczeniem górniczym bądź brak wskazania *expressis verbis*, że urlop górniczy przyznany na podstawie przepisów dotychczasowych wyłącza prawo do odprawy pieniężnej, nie pozwala przypisać ustawodawcy woli, jakiej dopatrył się Sąd Okręgowy.

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy na mocy art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnięto po myśli art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.

=====